

Til

Miljødirektoratet

v/ Ivar Optun Andersen

post@miljodir.no

ivar.andersen@miljodir.no

Høyringsvar – revisjon av konsesjonsvilkåra for Lærdalsvassdraget

Tilsva frå Olav Wendelbo, Lærdal, 17. september 2026

Samandrag og hovudbodskap

Revisjonen av konsesjonsvilkåra må sikre at omsynet til villaksen, sjøauren og Lærdalselva som nasjonalt laksevassdrag får reell vekt. Forvaltninga må byggje på dokumentert historisk og lokal kunnskap, samanliknbare tidsseriar og systematisk evaluering av gjennomførte tiltak. Elveeigarane og det lokale fagmiljøet må få reell medverknad.

Eg ber særleg om at klekkeridrifta får eit langsiktig perspektiv, at restaurerte kilar blir evaluerte av uavhengige fagmiljø, at dei historiske stasjonsnetta for ungfisk og gytefisk blir tekne vare på, og at utslepp, vassføring og andre påverknader frå kraftutbygginga blir følgde opp med konkrete og etterprøvbare tiltak.

Bakgrunn og erfaring

Under synfaringa med NVE og dei involverte partane 26. august 2026 vart det mot slutten av dagen spurt om nokon ville tale laksen si sak. Ingen melde seg. Spørsmålet kom brått, og i ettertid har eg tenkt mykje på kvifor det har vorte slik. Statsforvaltaren opplyste at han var ugild, representanten frå Miljødirektoratet var ny i stillinga, og vi frå elveeigarlaget var ikkje førebudde på spørsmålet. Eg vil difor gjere greie for erfaringane mine frå arbeidet med å forvalte Lærdalselva og lærdalslaksen.

Eg var tillitsvald for grunneigarane gjennom heile skjønnsprosessen i samband med Lærdalsutbygginga. I tillegg var eg leiar i Lærdal elveeigarlag frå tidleg i 1970-åra til slutten av 1990-åra. Deretter arbeidde eg meir med å samordne kampen mot *Gyrodactylus salaris* og var bindeledd mellom NIVA, Veterinærinstituttet og grunneigarane langs Lærdalselva.

Eg vil understreke at samarbeidet med Østfold Energi og Borgund Kraftverk var svært godt i alle åra eg arbeidde for Lærdalselva. Samstundes er det no truleg berre eg som kjenner heile historia til elva etter utbygginga, korleis tilhøva har utvikla seg, og kvifor dei har vorte slik dei er. Denne historia har i liten grad vorte etterspurd. Det fører til mistydingar, og grunneigarane opplever no å vere sette på sidelinja i si eiga elv. Innsatsen vår for lærdalslaksen blir ikkje tillagd tilstrekkeleg vekt, medan ansvaret i stor grad er overlate til konsulentar som etter vårt syn ikkje tek nok omsyn til historia til elva. Lærdalselva er både eit kulturminne og eit nasjonalt laksevassdrag, og forvaltninga må spegle dette.

Driftsplan og utbrotet av *Gyrodactylus salaris*

Sommaren 1996 opna vi Norsk Villakssenter i Lærdal. På dette tidspunktet såg utviklinga positiv ut både for elva og elveeigarlaget. Vi hadde ferdigstilt ein driftsplan for Lærdalselva, og laget var organisert med vedtekter i samsvar med krava i lakselova. Lova stilte krav om driftsplan, og vi sende planen til Fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning for godkjenning. Planen kom i retur fordi ingen visste kven som hadde ansvar for å godkjenne ein driftsplan for eit laksevassdrag. Dette måtte vi berre akseptere. Som vedlegg til planen låg det òg ei oversikt over kilar som vi ønskte å opne att.

Hausten 1996 vart *Gyrodactylus salaris* oppdaga på lærdalslaksen. Dette var eit stort slag for alle. Elveeigarlaget gjekk inn for rask behandling av elva, og styresmaktene meinte òg at dette var den beste løysinga. Smolten som skulle vandre ut frå elva våren 1997, kunne smitte andre vassdrag i Sogn, slik det var påvist i Romsdalen.

Elva vart rotenonbehandla i april 1997. Det viste seg at ho på dette tidspunktet var full av aure, men hadde mindre laks. Elveeigarlaget stilte med frivillige for å plukke død fisk. På det meste var over 40 personar i arbeid, og nokre arbeidde òg på mottaket. Det vart plukka om lag 12 tonn sjøaure og om lag eitt tonn laks. Behandlinga slo ut nesten heile aurebestanden i Lærdal. Seinare vart det påvist at smitten kom frå oppdrett i Valdres-regionen. Elva vart dermed smitta frå toppen og nedover.

Elveeigarlaget fekk ansvar for å sikre lakse- og aurestammene i elva. Under føresetnad av finansiering skulle ei ny rotenonbehandling gjennomførast i slutten av august.

Sikring av fiskebestandane i 1997

Vi hadde lite tid og måtte finne ein måte å sikre fiskebestandane i vassdraget på. Elveeigarlaget bestemte seg for å prøve å hindre oppgangen av laks ved å sperre elvemunningen og setje kilenøter på begge sider av munningen. Målet var å fange så mykje fisk som mogleg. Vi fekk låne to kilenøter frå Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og hyrte inn ein kilenotfiskar frå Namsos. To merdar vart plasserte i Erdal for oppbevaring av fisken.

Utstyret kom på plass før flaumen, men det viste seg umogleg å hindre fisken i å gå opp i elva. Leiegjerda over elva vart fylte med rusk under den første flaumen og måtte takast ned for reingjering. På få timar vart elva fylt med laks. Vi gjekk difor over til fiske etter laks i elva. To tilhengarar med vasstank og oksygen frå klekkeriet vart tekne i bruk, med fire til seks frivillige fiskarar på kvar tilhengar.

Nestleieren i laget organiserte fisket. Eg hadde ansvar for kilenøtene, kontakten med styresmaktene og førebuingane til den nye behandlinga i august. Fisket gav resultat. Gjennom ein stor dugnadsinnsats fanga vi over 400 laks i elva og i kilenøtene ved munningen. Vi prøvde òg garnfiske i elva, men dette gav dårleg resultat og var svært arbeidskrevjande. Likevel fanga vi om lag 300 sjøaureblenkjer i kilen ved Villakssenteret.

Laksen og merdane vart slepa til området ved Frønningen, der saliniteten i fjorden var så høg at parasitten på laksen ville dø. Merdane stod der i ei veke medan elva vart rotenonbehandla i slutten av august. Også etter denne behandlinga vart det lagt ned ein stor dugnadsinnsats for å plukke død fisk.

Av laksane i merdane vart 24 merkte med radiosendarar. Deretter vart merdane slepa tilbake mot elvemunningen, og fisken vart sleppt fri, éin merd i dagslys og éin om natta. Fisken fordelte seg raskt i elva. Vi peila laksane kvar dag. Etter 24 timar registrerte vi fisk 16 kilometer oppe i elva, og etter fire

dagar registrerte vi laks ved Sjurhaugfoss, 24 kilometer oppe i elva. Den hausten hadde vi tilnærma normal gyting i elva.

Diverre var heller ikkje denne rotenonbehandlinga vellukka. Eg går ikkje nærare inn på dette her.

Utvikling av aluminiumsmetoden

Vi fekk sett i gang eit prosjekt for å undersøkje om ferskvasslaga i Sognefjorden var samanliknbare med dei i Romsdalsregionen. Spørsmålet var om utvandrande smolt frå Lærdal, smitta med parasitten, kunne vandre inn i andre elvar og spreie smitten vidare. Undersøkingane viste at dette ikkje var mogleg. På grunn av salinitetstilhøva i fjorden kunne ikkje parasitten spreie seg i brakkvassoner slik han kunne i Romsdalen.

Med dette som bakgrunn fekk vi løyve til å produsere noko smolt som vart slepa i ein liten merd til området ved Frønningen og Leikanger før han vart sleppt fri. Smolten vart først merkt, og seinare vart det brukt akustiske merke. Lyttebøyer vart plasserte i sjøen og elva, slik at vi kunne følgje fisken ut fjorden. Resultata viste at klekkerismolten vandra like raskt og målretta ut fjorden som villsmolten (Urke m. fl. 2013)..

På denne tida byrja ein å vurdere andre metodar enn rotenon for å nedkjempe parasitten. Behandling med surt aluminium var ein av metodane, men det var stor usemje om metoden i fagmiljøa. Vi fekk samla nok midlar til å gjennomføre forsøk i Lærdal i 1999.

Ved elva Nivla vart det gjennomført eit forsøk der pH i elvevatnet vart senka til om lag 5,6, kombinert med tilsetjing av aluminium. Etter fire dagar var parasitten borte frå laksen, medan fisken framleis var like sprek. Deretter vart det gjennomført fleire forsøk med metoden, både i Lærdal og andre stader i landet. Metoden måtte utviklast og gjerast meir robust overfor endringar i vasstand og vasskvalitet. Grunnvasstilsiget til elva hadde ofte ein heilt annan pH enn elvevatnet elles og måtte behandlast særskilt.

Prøver vart samla inn kvar morgon frå ulike stader i vassdraget og leverte til laboratoriet. Dette var òg dugnadsarbeid. Dei som arbeidde med behandlinga, fekk bu sentralt i Lærdal, der dei hadde tilgang til faks, internett og tilstrekkeleg samband for å styre utstyret. Arbeidet kravde omfattande logistikk.

Det var samstundes ein vedvarande kamp om finansiering. Nokre fagmiljø ønskte at kampen mot parasitten berre skulle baserast på rotenon. Aluminiumsmetoden viste seg likevel å vere vellukka, og elva vart friskmeld i 2017.

Nullgytingsstrategi, klekkeri og genbank

I perioden før friskmeldinga hadde vi mange oppgåver. Elveeigarlaget føreslo ein nullgytingsstrategi. Vi skulle fiske opp så mykje laks som mogleg for å redusere talet på lakseungar i elva, og i staden produsere mest mogleg smolt i klekkeriet. Smolten skulle fungere som ein reserve i havet og føre genane til lærdalslaksen vidare. Vi fekk løyve til dette enkelte år, men ikkje andre.

Fisket gav inntekter, og alle grunneigarane sette inntektene inn i eit fond til støtte for lærdalslaksen. På denne måten fekk vi inn om lag 2,5 millionar kroner. Midlane vart brukte til å kjøpe augerogn frå genbanken, til ein pris på 1,40 kroner per rognkorn. Borgund Kraftverk stilte med ein tilsvarande sum. Til saman vart om lag fem millionar kroner brukte på å grave ned rogn i elvegrusen.

Dette tiltaket var truleg bortkasta, fordi ingenting vart funne att. Vi har etterlyst ein rapport om tiltaket frå genbanken, men det er ikkje skrive nokon rapport. Det bør avklarast kva dette inneber.

Fang og slepp

Då vi fekk løyve til å fiske normalt att, innførte vi fang og slepp i elva. Berre eit avgrensa tal fisk skulle avlivast. Vi fekk kritikk frå ulike hald for at dette var dyremishandling, og det vart hevda at fisk som først var kroka, måtte avlivast. Dette stod i motsetnad til at fang og slepp er akseptert som forvaltningsmetode i store delar av verda.

Vi sette i gang eit omfattande prosjekt i Lærdal der fisk som vart fanga, vart merkt og sleppt fri att. Resultata viste at berre fire prosent av fisken beit på kroken meir enn éin gong (Thorstad m. fl. 2020). Dette tyder på at laksen lærer.

Kunnskapen er viktig for reguleringa av fisket. Fiskarane nedst i elva må avgrense fisket sitt, elles får fiskarane lenger oppe færre høve til å fange fisk.

Evaluering av klekkeriprodusert smolt

Saman med gode hjelparar har vi prøvd å evaluere tilbakevandringa til klekkeriprodusert laksesmolt ved å PIT-merkje alle individ. I Bruhølen på Øye ligg det ei heildekkjande antenne på elvebotnen. Ho registrerer smolten både når han vandrar ut og når fisken kjem tilbake.

Etter vårt syn ønskjer ikkje kraftverket eller konsulentane deira å nytte denne kunnskapen. Dermed går ein glipp av verdifull informasjon frå eit prosjekt som kraftverket sjølv har vore med på å finansiere.

Eg vil samstundes understreke at samarbeidet med Borgund Kraftverk var svært godt gjennom heile perioden med kamp mot parasitten. Så langt det var mogleg, fekk vi dei vasstandane vi bad om for å oppnå best mogleg effekt av behandlinga. Kraftverket var òg med på å finansiere fleire av prosjekta våre i elva.

Kilar

Det er mykje merksemd rundt kilar i laksevassdrag, og det blir reist spørsmål om dei kan erstatte klekkeri. Dette har vi undersøkt i Lærdal gjennom mange år. Settem og Grimelid har følgd dei velfungerande kilane i Lærdalselva (Karlsson m. fl. 2024). Planen til elveeigarlaget var å starte restaurering av kilane så snart vi hadde midlar til det.

Eit grunnleggjande krav er at kilane må vere utsette for flaum. Elles gror dei att og blir til gjørmeområde. Slik NORCE har utforma inntaka til kilane som skal restaurerast, oppfyller dei etter vårt syn ikkje dette kravet. NORCE bereknar dessutan produksjonen i kilane på ein måte vi meiner er urealistisk.

Produksjonen i elva blir bestemt av kor mange rognkorn som blir lagde ned i elvegrusen kvar haust, og kor mange av desse som overlever til neste sommar. Det er eit samspel mellom hovudelva og kilane. Dersom det er lite plass i hovudelva, kan nokre lakseungar trekkje inn i kilane. Auren kan òg gyte i kilane. NORCE bereknar derimot smoltproduksjonen ut frå ein fast faktor for talet på smolt per 100 kvadratmeter kile, uavhengig av om det er fisk i hovudelva. Dette blir deretter brukt som argument for å leggje ned klekkeriet. Etter vårt syn er denne tilnærminga feil.

Miljødesign

NORCE m. fl. har utarbeidd ein såkalla miljødesignrapport (Fjeldstad m. fl. 2019). Etter vårt syn er rapporten ikkje utarbeidd i samsvar med handboka for miljødesign. Rapporten tek berre for seg delar av det som skal inngå i ein fullstendig miljødesign, kanskje om lag 50 prosent. Han legg særleg vekt på

kilar og tersklar, medan viktige delar av elva ikkje er omtalte. Tiltaksplanen som er utforma med bakgrunn i dette ufullstendige miljødesign prosjektet, legg Statsforvaltaren til grunn for si handsaming av tiltak i vassdraget.

Tersklane i Lærdal vart bygde som følge av is- og sarrdanning i dei kalde vintrane 1978 og 1980. Dette er omtalt i den grøne skjønnsboka på side 97. Brot i utløpa frå dei store hølane førte til at hølane vart øydelagde eller delvis tappa. Tersklane vart bygde for å reparere skadane. Elva har no stabilisert seg, og isproblema er mindre etter at driftsvatnet frå Borgund vart ført ut ved Stuvane. Nye inngrep i tersklane kan få store konsekvensar for store delar av elva.

NVE utarbeidde ein terskelrapport som var ferdig om lag 1985. NORCE ser ikkje ut til å ha brukt denne rapporten, ettersom dei nyttar andre nummer på tersklane enn NVE gjorde.

Nivla er heller ikkje omtalt i miljødesignrapporten. Nivla er ein del av det nasjonale laksevassdraget, og er sterkt påverka av vassdragsreguleringa. Nivla var eit viktig oppvekstområde for sjøauren i Lærdal. Denne delen av vassdraget har ikkje kome tilbake i produksjon etter rotenonbehandlinga. Det er etter vårt syn ei viktig årsak til at det no er lite sjøaure i dei øvre delane av elva. Østfold Energi legg likevel avgjerande vekt på den ufullstendige miljødesignrapporten.

Ungfiskregistrering og gytefiskteljing

Settem og Grimelid har i over 50 år hatt ansvaret for ungfiskregistrering i elva. Arbeidet deira har fått internasjonal merksemd. Dei har brukt eit fast stasjonsnett, slik at utviklinga i bestanden kan følgjast frå år til år.

NORCE har no overteke arbeidet og nyttar andre stasjonar. Dermed kan dei nye registreringane ikkje utan vidare samanliknast med resultata frå tidlegare år. Det vil ta mange år før ein kan sjå utviklinga i ungfiskbestanden med utgangspunkt i det nye stasjonsnettet. Dette er særleg uheldig når ein skal undersøkje effekten av utfallet ved Borgund hausten 2024.

Det same gjeld gytefiskteljinga. Settem og Grimelid talde frå land, og metoden deira, saman med meir enn 50 år med observasjonar, har vekt internasjonal interesse. NORCE nyttar no drivteljing. Tala blir difor vanskelege å samanlikne med dei tidlegare observasjonane. Våre tidlegare samarbeidspartnarar er i praksis sette til side, og det bør forklarast kvifor.

Evaluering av utsetjing i Borgund

I år er det sett ut sommarfôra yngel i Borgund. Fisken burde vore merkt, slik at vi kunne følge han når han vandrar ut, og registrere kor mykje som kjem tilbake til elva. Dette er ikkje gjort.

NORCE opplyser at dei kan undersøkje skjellprøver. Det er likevel vanskeleg å få eit påliteleg estimat på tilbakevandringa når vi ikkje har eit normalt fiske. Det er òg usikkert om skjellprøver frå fisk fanga til klekkeriet gir tilstrekkeleg grunnlag for å vurdere tilslaget i Borgund.

Laksetrappene må fungere, og det må vere pålitelege teljeapparat som registrerer tilbakevandringa av laks til Borgund.

Stamfiske

Stamfisket til klekkeriet har i alle år vore utført på dugnad. Vi har prøvd ulike tidspunkt. Tidlegare vart stamfisket berre gjennomført om hausten, men dette vart avslutta fordi vi var urolege for å avle berre på fisk som kom seint inn.

I nokre år prøvde vi fiske med kilenot i Erdal. Dette var svært arbeidskrevjande og gav liten fangst. Til slutt vart vi samde om at elveeigarane skulle stille fire fiskedagar i den beste fisketida til disposisjon for stamfiske. Vi etablerte eit opplegg på Tynjadalen for å oppbevare stamfisken fram til gyting. Dette gav gode resultat.

Seinare fekk vi ein førespurnad frå Redd Villaksen. Ei gruppe islandske sportsfiskarar ønskte å hjelpe oss med stamfisket, og dei var villige til å betale for å delta. Elveeigarlaget tok imot tilbodet. Etter 30 år utan andre inntekter enn vanleg medlemskontingent ville dette vere eit godt tilskot til lagskassa.

Ordninga fungerte godt i tre år. Det fjerde året inviterte gruppa med seg ein kjend fotballspelar som òg var ein dyktig fiskar. Pressa fekk nyss om dette, og resultatet vart stort oppstyr. Statsforvaltaren vart ugild, stamfiskeløyyvet vart trekt tilbake, og Statsforvaltaren i Rogaland vart settestatsforvaltar. Elveeigarlaget opplevde deretter å bli sett til side i si eiga elv.

Utslepp av lausmasser og magnetitt frå Tynjadalen

Statens vegvesen har etablert eit massedeponi i Tynjadalen etter bygginga av Lærdalstunnelen. Deponiet vart delvis øydelagt av flaum i Kuvelda i 2014 og 2018. Det viste seg at massane inneheldt magnetitt, som førte til tilslamming av den nedste tredelen av Lærdalselva. Store delar av denne elvestrekninga, om lag 30 prosent, vart øydelagde som gyte- og oppvekstområde for laks og sjøaure (Urke m. fl. 2024). Tilvisinga til Urke må kontrollerast og dokumenterast nærare.

Statens vegvesen og elveeigarlaget inngjekk eit forlik. Det er sett i gang forsøk for å undersøkje korleis magnetitten kan fjernast frå elvebotnen (Kraabæl m. fl. 2026).

Boreslam frå Gravdalen

Gjennom heile anleggsperioden for tunnelen frå Gravdalen til Kvevotni har det kome brunt vatn ut frå kraftverkstunnelen (Moe & Moe 2026). Dette har skapt stor frustrasjon blant grunneigarane langs elva.

Avrenninga frå tunnelen ser i periodar ikkje ut til å ha vore tilstrekkeleg reinska. Kraftverket avviser dette og meiner at utsleppet ikkje har hatt betydning for laksen. Vi meiner derimot at finstøvet bidreg til å tette holromma i elvesenga som småfisken nyttar, på fleire strekningar i elva.

Verdien av lærdalslaksen

I 1997 var tapet av inntekter frå laksefisket for grunneigarane i Lærdal om lag fire millionar kroner. Ringverknadene i lokalsamfunnet var om lag 12 millionar kroner (Solbakken m. fl. 2011). I dag ville laksefisket etter vårt syn ha generert minst 40 millionar kroner for Lærdalssamfunnet.

Lærdal kommune ser etter vårt syn i for liten grad denne verdien. Kommunen er medeigar i Borgund Kraftverk og to andre småkraftverk i kommunen. Kommunen meiner at standardvilkår vil avbøte alle problema vi står overfor. Dette kan tyde på manglande kunnskap om konsekvensane eller manglande vilje til å utfordre ordningar som kan føre til avgifter eller tapte inntekter. Vi meiner at også Statsforvaltaren og Miljødirektoratet må leggje større vekt på verdien av elva og fisket.

Behovet for langsiktig klekkeridrift

Miljødirektoratet har gitt Borgund Kraftverk løyve til å drive det nedslitne klekkeriet fram til 2029. For å få målbar effekt og kunne evaluere utsetjingane i Borgund må arbeidet etter vårt syn gå over minst fire til fem laksegenerasjonar.

Laksen er raudlista, og det er grunn til å spørje kven som talar saka hans. Samstundes blir det foreslått nye lover og reglar for auka kraftproduksjon, utan krafttap, bruk av verna vassdrag til kraftproduksjon og nedlegging av klekkeri. Det blir hevda at opphald i klekkeri kan vere skadeleg i teorien. I den noverande situasjonen burde ein etter vårt syn heller auke produksjonen av fisk frå klekkeria og nytte alle tilgjengelege oppvekstområde.

Kilar er eit godt tiltak, men dei restaurerte kilane i Lærdal må evaluerast. Evalueringa må gjennomførast av andre fagmiljø enn dei som har stått for restaureringa.

Avslutning

Lærdal elveeigarlag har vist at vi kan forvalte elva. Skjønnsprosessen og stortingsbehandlinga av Lærdalsreguleringa bygde på at utbygginga ikkje skulle skade Lærdalselva. Det vart ikkje gitt skadeerstatning, men føresett kompensierende tiltak. Dersom tiltaka ikkje var tilstrekkelege, skulle ytterlegare tiltak innførast.

Vi har vore innovative og arbeidd for elva og laksen på alle frontar. Likevel opplever vi at egne meiningar og reell medverknad ikkje blir aksepterte, og at omsynet til kraftindustrien og oppdrettsnæringa ofte veg tyngre enn omsynet til grunneigarane som kjempar for elva si.

Det er fleire forhold eg kunne ha teke opp. Dersom noko er uklart, eller de har spørsmål, stiller eg gjerne opp.

Lærdal, 17. september 2026

Med helsing

Olav Wendelbo

Kopi:

Lærdal elveeigarlag v/ Ole Petter Bøe

NVE saksnummer 202209809, maev@nve.no og nve@nve.no

Østfold Energi AS ved Hammer

Utvalgte referansar:

- Fjeldstad, H. P., Gabrielsen, S. E., Robertsen, G. og Skår, B. 2019. Miljødesign i Lærdalselva. Flaskehalser for produksjon av laks og ørret. SINTEF Energi AS, Vannressurser 2019:00915, ISBN 978-82-14-06383-7. 152 sider.
- Karlsson, S., Alfredsen, K., Diserud, H. O., Gabrielsen, S-E., Lo, H., Grimelid, T., Kristensen, T., Robertsen, G., Sættem, L. M., Ugedal, O. og Urke, H. 2024. Undersøkelse av fremtidig behov og muligheter for kultivering av fisk i Lærdalselva. NINA Rapport 2375.
- Kraabøl, M., Bjørngaard, R., Sættem, L. M., Alfredsen, K. T, Urke, H. og Grimelid, T. 2026. Pilotprosjekt Lærdal-Sluttrapport fra pilotprosjekt Lærdalselva- Multiconsult. 10245929-RIM-RAP-001. 6 februar 2026.
- Moe, L. og Moe, H. 2026. Gravdalen kraftverk – en rapport om en langvarig forurensningshendelse i Lærdalsvassdraget. 31 mars 2026.
<https://lakseelver.no/sites/default/files/En%20rapport%20om%20en%20langvarig%20forurensnings%20hendelse%20i%20L%C3%A6rdalselva%20-%20mars%202026.pdf>
- Solbakken, R., Henriksen, K., Reitan, K:I., Arff, J., Ellingsen, I.H., Hindar, K., Robertsen, G., Finstad, B., Aas, Ø., og Johnsen, B.O. 2011. Innsamling og sammenstilling av relevant kunnskap om Sognefjorden. Sintef Fiskeri og Havbruk AS. Rapport nr A20471. ISBN 978-82-14-050208-4. 101 s
- Sættem, L. M. 2020. Ungfisk av laks og ørret i Lærdalselva over mer enn 50 år. Lærdal kommune i Vestland. Rapport Ferskvannsbiologen LMS nr. 58, 23 s.
- Sættem, L. M., 2023. Anadrom gytefisk i Lærdalselva Vestland Fylke 2022. Rapport Ferskvannsbiologen LMS.
- Sættem, L. M., Urke, H. A., Kraabøl, M., Alfredsen, K., Kristensen, T. og Grimelid, T. 2023. Produksjonspotensiale for laks og sjøaure oppstrøms Sjurhaugfoss i Lærdalsvassdraget, Vestland fylke. Avgitt Østfold Energi februar 2023.
- Thorstad EB, Diserud OH, Solem Ø, et al. 2020. The risk of individual fish being captured multiple times in a catch and release fishery. Fisheries Management and Ecology 2020; 27: 248–257.
<https://doi.org/10.1111/fme.12407>
- Urke, H. A., Kristensen, T. Ulvund, J.B. and Alfredsen, J. A. 2013. Riverine and fjord migration of wild and hatchery reared Atlantic salmon smolts. Fisheries Management and Ecology 20,544- 552.
- Urke, H. A. og Kristensen, T. 2023. Bruk av kultivert laksesmolt fra Lærdalselva som overvåkingsverktøy for smoltutvandring, sjøoverlevelse og bidrag til gytebestanden- oppsummering av resultat 2023. Notat AquaLife R&D AS.
- Urke, H. A., Jansen, P. A., Grimelid, T. og Sættem, L.M. 2024. Effekten av løsmasser fra Kuvelda på produksjonen av laks og aure i nedre del av Lærdalselva. Rapport Aqualife R&D AS.